

The Defense Strategies of the Islamic Republic of Iran Affected by the Geopolitical Competitions of India and China in Southwest Asia

Fazlullah Nozari¹ | Muhammad Ahadi² | Majid Zeineddini³ |
 Gholamreza Nasirpour^{4✉}

1. Associate Professor of Imam Hossein University, Tehran, Iran. E-mail: nozarif@yahoo.com
2. Assistant Professor of Supreme National Defense University, Tehran, Iran. E-mail: ahadimohammad@yahoo.com
3. Assistant Professor of Supreme National Defense University, Tehran, Iran. E-mail: drzeineddini@gmail.com
4. Assistant Professor of Strategic Defensive Silences, IRI Military Command and Staff University. Tehran, Iran . E-mail: R.nasirpour@casu.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received:

2024-5-7

Received in revised

form: 2024-5-24

Accepted:

2024-6-11

Published online

2024-6-21

Keywords:

Defense Strategy, Geopolitical Competition, South West Asia and Access Geography.

ABSTRACT

Objective: The purpose of this research is to develop defense strategies for the country – Iran- in the face of increasing geopolitical competition between India and China in Southwest Asia in the coming years .

Method: In this applied-developmental research, a descriptive-analytical method is used with a mixed approach. The data of this research was collected by both field and library methods. This research is based on the combined model of SWOT strategic analysis and QSPM strategic planning model.

Findings: The obtained results indicate that the orientation of the defense strategies of the Islamic Republic of Iran which is affected by the geopolitical competition of India and China in South West Asia is in the competitive area. However, the environment does not allow proper use of Iran's strengths.

Conclusion: In this research, six main strategies include creating and developing comprehensive strategic relations with India and China, expanding the competitive economic environment, technology, and investment of India and China in Iran, strengthening independent defense capability, developing comprehensive defense diplomacy, strengthening unity and the regional alliance, the establishment of stable security in the region of Southwest Asia was achieved.

Cite this article: Nozari, F., AHADI, M., Zeineddini, M., & Nasirpour, G. (2024). The Defense Strategies of the Islamic Republic of Iran Affected by the Geopolitical Competitions of India and China in Southwest Asia. *Defensive Future Studies*, 9 (32), 7-35

DOI: [10.22034/dfs.2024.2028127.1790](https://doi.org/10.22034/dfs.2024.2028127.1790).

© The Author(s) **Publisher:** IRI Military Command and Staff University

راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا

۱ ID فضل اله نودری | ۲ ID محمد احدی | ۳ ID مجید زین الدینی | ۴ ID علامرضا نصیرپور ✉

۱. دانشیار دانشگاه امام حسین (ع)، تهران، ایران، رایانامه: nozarif@yahoo.com
۲. استادیار دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران، رایانامه: ahadimohammad@yahoo.com
۳. استادیار دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران، رایانامه: drzeineddini@gmail.com
۴. استادیار علوم دفاعی راهبردی، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: R.nasirpour@casu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: تدوین راهبردهای دفاعی کشور در مواجهه با رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا (۱۴۰۸-۱۴۰۳)
تاریخچه مقاله: تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۸ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۳/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۲ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱	روش پژوهش: در این پژوهش از روش گردنند تئوری (نرم افزار MAXQDA20) به منظور بررسی مبانی و ارکان جهت‌ساز، از تکنیک دلفی برای احصاء اهداف، منافع و علائق ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا، از روش تحلیل عاملی اکتشافی (نرم افزار SPSS) برای به‌دست‌آوردن بسترهای رقابت ژئوپلیتیکی دو کشور مذکور استفاده شده و در انتها راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا بر اساس مدل ترکیبی تحلیل استراتژیک (SWOT) و مدل برنامه‌ریزی استراتژیک (QSPM) تدوین شده است.
کلیدواژه‌ها: راهبرد دفاعی، رقابت ژئوپلیتیکی، جنوب غرب آسیا و جغرافیای دسترسی.	یافته‌ها: نتایج به‌دست‌آمده حاکی است که جهت‌گیری راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا در ناحیه رقابتی قرار دارد، لیکن محیط اجازه به‌کارگیری مناسب از فرصت‌ها و قوت‌های ج.ا.ایران برای بهره‌گیری از رقابت ژئوپلیتیک فی‌مابین هند و چین را کمتر به کشور می‌دهد. نتیجه‌گیری: در این تحقیق شش راهبرد اصلی شامل ایجاد و توسعه روابط راهبردی همه‌جانبه با هند و چین، گسترش فضای رقابت اقتصادی، فناوری و سرمایه‌گذاری هند و چین در ایران، تقویت توان دفاعی مستقل، توسعه دیپلماسی دفاعی همه‌جانبه، تقویت وحدت و ائتلاف منطقه‌ای، ایجاد امنیت پایدار در منطقه جنوب غرب آسیا به دست آمد.

استناد: نودری، فضل‌اله؛ احدی، محمد؛ زین‌الدینی، مجید و نصیرپور، غلامرضا (۱۴۰۳). راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا. آینده‌پژوهی دفاعی، ۹ (۳۲)، ۷-۳۵.

DOI: [10.22034/dfs.2024.2028127.1790](https://doi.org/10.22034/dfs.2024.2028127.1790)

ناشر: دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

قدرت‌های بزرگ جهانی همواره به سنت تولید و انتقال قدرت نظامی برای حفظ قلمرو سرزمینی و رقابت بر سر دسترسی و کنترل تجارت و منابع موردنیاز آن ادامه داده‌اند. (Markowitz, 2020: 7) در این میان گاهی کشورهای منطقه‌ای و کوچک‌تر در بین تعاملات قهرآمیز آن قدرت‌ها قرار گرفته و در صورت ناتوانی در پیش‌بینی و اتخاذ راهبردهای دفاعی صحیح، صدمات جبران‌ناپذیری دیده‌اند. بر همین اساس شناخت مسائل جاری جهان و نظم حاکم بر آن از اهمیت ویژه‌ای برای نظامیان برخوردار است، به طوری که طراحان راهبردهای دفاعی به هنگام تهیه برآوردهای خود، ناگزیر با برخی از عوامل ژئوپلیتیکی مواجه می‌شوند و در مواردی نیز این عوامل را در طراحی‌های خود دخالت می‌دهند. (حافظنیا و همکاران، ۱۳۸۶: ۹) به‌عنوان مثال می‌توان به نتایج رقابت ژئوپلیتیکی «بازی بزرگ» دو کشور استعماری بریتانیا و روسیه در قرن ۱۹ میلادی اشاره کرد که باعث تجزیه سرزمین‌های تاریخی ایران بزرگ^۱ و تحدید مرزهای ایران جدید در جناح شرقی و جنوب شرقی شد. (میرحیدر، ۱۳۹۰: ۲۳)

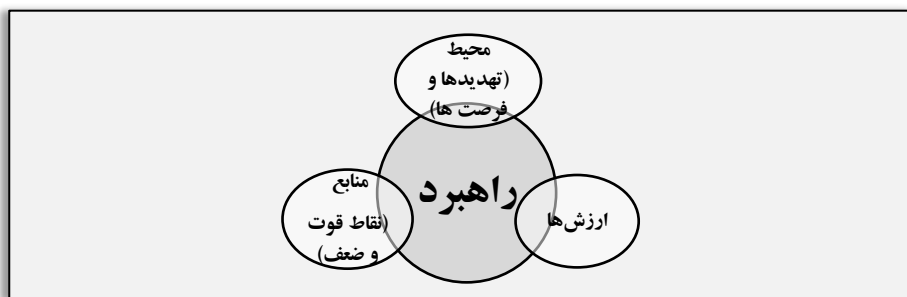
روندهای اقتصادی دو کشور هند و چین بیانگر این مطلب است که در سال‌های آتی این دو کشور گوی سبقت را از همه کشورهای جهان خواهند ربود. (Saul ((Forbes), 2022) بنابراین باید اذعان نمود که رقابت‌های این دو کشور برای تهیه منابع اولیه، انرژی، بازار صادرات، امنیت دسترسی و قدرت افکنی برای حفظ آن، در سطح جهانی و به ویژه در منطقه جنوب غرب آسیا بر منافع و راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار خواهد بود؛ لذا این تحقیق بر آن است که راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران را بر مبنای پیامدهای رقابت ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا تدوین کند.

مبانی نظری

تعریف راهبرد: کلمه راهبرد به‌طور غیرمستقیم برگرفته از لغت یونانی استراتگوس به معنای فرماندهی و لغات هم‌خانواده آن نظیر استراتاگم به معنای تدبیر یا عمل فرمانده و استراتوس به معنای ارتش است. (آقامحمدی، ۱۳۹۷: ۱۹) راهبرد برنامه‌ای برای

^۱ منظور از ایران بزرگ، ایران ممالک محروسه باقیمانده از عصر صفوی و افشاری است.

سازگاری و انطباق میان منابع، فرهنگ، ارزش‌ها و محیط باهدف‌های سازمان است و سازمان می‌تواند منابع در اختیار را با شرایط و عوامل متغیر محیطی تطبیق دهد. (چگینی، ۱۳۹۹: ۳۲)

شکل شماره ۱: هم‌سویی بین محیط، منابع و ارزش‌ها منبع: (چگینی، ۱۳۹۹: ۳۳)

عناصر راهبرد

عناصر اصلی راهبرد عبارت از اهداف، روش‌ها و ابزار (منابع) هستند. اهداف توضیح می‌دهند که چه کاری باید به انجام برسد. روش‌ها توضیح می‌دهند که اهداف موردنظر «چگونه» از طریق به‌کارگیری منابع قابل‌دستیابی هستند. ابزارها توضیح می‌دهند که چه منابع خاصی برای دستیابی به اهداف وجود دارند. (آقامحمدی، ۱۳۹۹: ۸۰)

راهبرد دفاعی

عبارت است از علم و هنر به‌کارگیری تمامی ابعاد قدرت ملی برای دستیابی به اهداف دفاعی کشور. این سطح از راهبرد چگونگی به‌کارگیری منابع، مقدرات و ابزارهای قدرت ملی برای تأمین اهداف دفاعی کشور را بیان می‌کند. (نوذری، ۱۳۹۲: ۳۵)

تدوین راهبرد دفاعی

فرایند تدوین راهبرد دفاعی به‌مثابه طراحی بلندمدت توزیع و به‌کارگیری منابع، مقدرات و ابزارهای ملی (قدرت ملی) برای تأمین اهداف دفاعی است. (افشردی و همکاران ۱۳۹۳: ۴۷)

زئوپلیتیک

ژئوپلیتیک را شاید بتوان به‌عنوان یک مفهوم اعتباری که از زیربنای راستین بی‌بهره است و به نسبت مقتضیات زمان و شرایط محیطی - جغرافیایی پدیدار آمده، دگرگون شده و گاهی نیز از میان رفته است، تفسیر و تعریف نمود. (مجتهدزاده، عسگری، ۱۳۸۹: ۶۶) دیدگاه‌ها و تعاریف مختلف اندیشمندان درباره ژئوپلیتیک در جدول زیر آورده شده است.

جدول شماره ۱: دیدگاه‌ها و تعاریف ژئوپلیتیک

ردیف	سال	ارائه‌کننده	تعریف
۱	۱۹۴۲	رابرت استروس هوپ	ژئوپلیتیک یک طرح جهانی استراتژی است که از سوی نظریه‌پردازان دهه ۱۹۲۰ آلمان به طور استنادانه‌ای پرداخت شده است. این طرح کلان هدف و چرایی غلبه و پیروزی را نشان می‌دهد و استراتژیست نظامی را در جهت ساده‌ترین روش پیروزی هدایت می‌کند (Gray, 1977: 19).
۲	۱۹۸۹	فرهنگ آکسفورد	مطالعه چگونگی تأثیرپذیری سیاست‌ها از عوامل جغرافیایی.
۵	۲۰۰۰	برادان و ام شلی	مطالعه روابط و درگیرهای بین‌المللی از منظر جغرافیا، یا به عبارتی مطالعه چشم‌انداز جغرافیایی روابط و منازعات بین‌المللی.
۷	۱۳۸۱	عزت‌الله عزتی	ژئوپلیتیک درک واقعیت‌های محیط جغرافیایی به‌منظور دستیابی به قدرت، تا جایی که بتوان در بالاترین سطح وارد بازی جهانی شد و منافع ملی و حیات ملی را حفظ کرد (عزتی، ۱۳۸۱: ۷).
۸	۱۳۸۱	پیروز مجتهدزاده	بررسی اثر محیط و اشکال یا پدیده‌های محیطی، مانند موقعیت جغرافیایی، شکل زمین، منابع کمیاب، امکانات ارتباطی و انتقالی و وسایل ارتباط جمعی در تصمیم‌گیری‌های سیاسی (مجتهدزاده، ۱۳۸۱: ۱۲۸)
۹	۱۳۸۹	دره میرحیدر	ژئوپلیتیک شیوه‌های قرائت و نگارش سیاست بین‌الملل توسط صاحبان قدرت و اندیشه و تأثیر آن‌ها بر تصمیم‌گیری‌های سیاسی در سطح ملی و منطقه‌ای است. (میرحیدر، ۱۳۸۹: ۳۳۳)
۱۰	۱۳۹۰	محمدرضا حافظ‌نیا	ژئوپلیتیک علم مطالعه روابط متقابل جغرافیا، قدرت و سیاست و کنش‌های ناشی از ترکیب آن‌ها با یکدیگر (حافظ‌نیا، ۱۳۹۶: ۳۷)
۱۱	۱۳۸۷	سائول برنارد کوهن	ژئوپلیتیک مدرن عبارت است از تحلیل علمی عوامل جغرافیایی حاکم بر روابط بین‌الملل و هدایت‌کننده تعاملات سیاسی، هر دو پویا بوده و بر هم تأثیر می‌گذارند. ژئوپلیتیک پیامدهای تعامل زمینه‌های جغرافیایی و فرایندهای سیاسی را مورد بررسی قرار می‌دهد. (کوهن: ۱۳۸۹)

روابط ژئوپلیتیک

روابطی که بین کشورها و بازیگران سیاسی بر پایه ترکیب عناصر سیاست، قدرت و جغرافیا برقرار می‌شوند. عنصر قدرت در شکل‌دادن به الگو و ماهیت رابطه و نگرش بازیگران نسبت به هم تجلی پیدا می‌کند، عنصر جغرافیا نیز نقش بسترساز و سرچشمه قدرت را ایفا کرده

و انگیزه‌های لازم برای شکل‌گیری اراده سیاسی رابطه، تجلی فضایی و نیز تأثیرگذاری بر سطح قدرت بازیگران را سبب می‌شود. الگوهای روابط ژئوپلیتیکی عبارت‌اند از: تعاملی، تقابلی، سلطه، رابطه نفوذ و رابطه رقابتی (حافظ‌نیا، ۱۳۹۶: ۴۹۹).

رقابت ژئوپلیتیکی

برخورد منافع میان کشورها (بلوک کشورها)، بر پایه تثبیت موقعیت منطبق بر وضعیت فرصت‌های خودشان در روابط بین‌الملل هست. (Aliev, Z.T. 2012: 24) مارکوویتز^۱ (۲۰۲۰) اشاره به وجود پتانسیل برای چانه‌زنی اجباری در فعل‌وانفعالات متقابل هر کشور با دیگر کشورها در محیط ژئوپلیتیکی خود دارد. رقابت ژئوپلیتیکی از اشکال مختلفی برخوردار است، رقابت دو یا چند قدرت همتراز، رقابت دو قدرت ناهمتراز، رقابت مداخله‌ای و رقابت اقتصادی. در رقابت مداخله‌ای، رقابت بین بازیگران در قلمرو جغرافیایی ثالث بر اساس منافع متعارض رخ می‌دهد (حافظ‌نیا، ۱۳۹۶: ۵۰۰).

رابطه بین ژئوپلیتیک و راهبرد دفاعی

چنانچه ژئوپلیتیک را علم مطالعه روابط متقابل جغرافیا، سیاست و قدرت و کنش‌های ناشی از ترکیب آن‌ها با یکدیگر تصور نماییم، آنگاه می‌توان گفت که عوامل ژئوپلیتیک آن دسته از سیاست‌های متأثر از عوامل جغرافیایی است که منجر به ایجاد و تولید قدرت برای به‌کارگیری راهبرد دفاعی مناسب مبتنی بر یکی از محیط‌های همکاری، رقابت و یا منازعه می‌شود.

جدول شماره ۲: وجوه اشتراک و افتراق ژئوپلیتیک و راهبرد دفاعی

مفاهیم	وجوه اشتراک دو مفهوم		
	هدف	عوامل و متغیرها	منابع، ابزار و مؤلفه‌ها
راهبرد دفاعی	تأمین منافع از راه حفظ و یا ارتقای قدرت	تحلیل منابع و مؤلفه‌های قدرت	عوامل قدرت (عوامل ژئوپلیتیک)
			وظیفه
			وجوه افتراق
			به‌کارگیری مؤلفه‌های قدرت

¹ Markowitz

دیکنته‌کردن سیاست	عوامل ژئوپلیتیک (عوامل قدرت)	بررسی و تجزیه و تحلیل عوامل ژئوپلیتیک	تأمین منافع از راه حفظ و ارتقای موقعیت ژئوپلیتیک	ژئوپلیتیک
-------------------	------------------------------	---------------------------------------	--	-----------

منبع: (کلانتری، ۱۳۹۴)

جنوب غرب آسیا

منطقه جنوب غرب آسیا شامل ۱۹ کشور جمهوری اسلامی ایران، آذربایجان، افغانستان، ارمنستان، امارات متحده عربی، اردن، بحرین، پاکستان، فلسطین، قطر، عربستان سعودی، گرجستان، عراق، کویت، ترکیه، عمان، سوریه، لبنان و یمن است. (رومینا، ۲۰۱۵: ۵۹)

ارکان جهت‌ساز

ارکان جهت‌ساز، مجموعه‌ای از اسناد راهبردی سازمان یا کشور است که مقصد، مسیر، نوع و چگونگی فعالیت سازمان را در مقطع زمانی بلندمدت مشخص می‌کند. ارکان جهت‌ساز، عناصر اصلی فرایند مدیریت راهبردی هستند. (شهلائی، ۱۴۰۱: ۲۰)

نظریه‌ها و رویکردهای مرتبط با رقابت ژئوپلیتیک

در این پژوهش دوازده نظریه و رویکردی که توسط اندیشمندان شناخته شده داخلی و خارجی در ارتباط با رقابت ژئوپلیتیکی ارائه شده بود، مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

جدول شماره ۳: نظریه و رویکردهای مرتبط با رقابت‌های ژئوپلیتیکی و مؤلفه‌های آنها

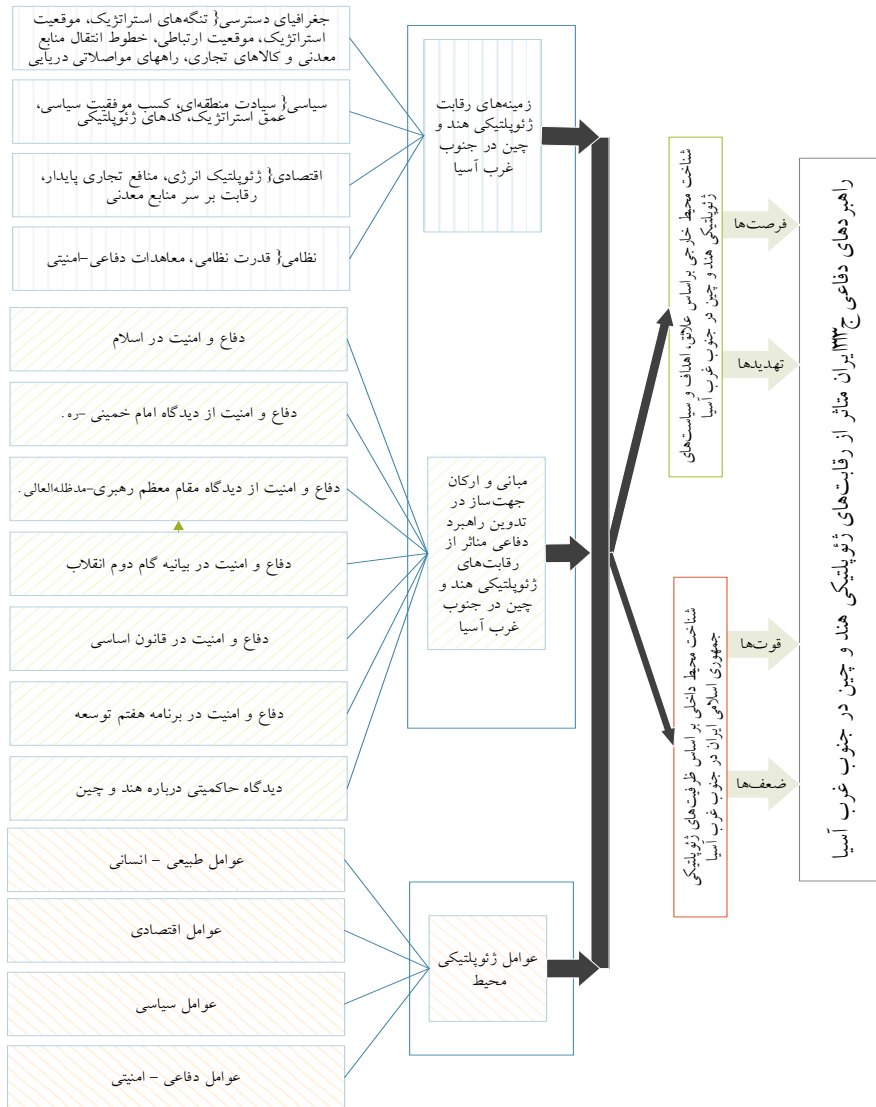
ردیف	نظریه‌ها و رویکردها	مؤلفه‌های رقابت
۱	هربرت اسپنسر (۱۸۶۰)	قدرت کشورها، منابع
۲	فردریک راتزل (۱۹۰۱)	وسعت جغرافیایی، سرزمین
۳	ریچارد اشلی (۱۹۸۰)	رشد جمعیت، توسعه اقتصادی، پیشرفت تکنولوژی
۴	ادوارد لوتواک (۱۹۹۰)	عوامل ژئواکونومیک، اقتصادی، تجاری، منابع انرژی، خطوط انتقال انرژی
۵	هانتینگتون (۱۹۹۳)	تفاوت‌های تمدنی (دینی)، هویت متفاوت، مرزهای سیاسی و ایدئولوژیک
۶	پیتر می‌یر (۱۹۹۴)	منابع، گروه‌گرایی، ملی‌گرایی، قوم‌گرایی
۷	تامپسون و کلرمونت (۱۹۹۵)	سرزمین، منابع، راه‌های آبی، مناطق ماهیگیری، راه‌های تجاری، رقابت بر سر قدرت نظامی، کسب موقعیت سیاسی - اقتصادی، نفوذ سیاسی در یک منطقه جغرافیایی، رقابت ایدئولوژیک، تحمیل هویت
۸	جفری کمپ (۱۹۹۷)	موقعیت جغرافیایی، گذرگاه‌های استراتژیک (تنگه‌ها)، منابع ژئواکونومیک (نفت و گاز)
۹	محمدرضا حافظ‌نیا (۲۰۰۶)	موقعیت استراتژیک، موقعیت ارتباطی، موقعیت دریایی، وسعت و عمق استراتژیک، شکل کشورها، توپوگرافی کشور، منابع آب و شبکه آب‌های مرزی مشترک، کمیت و تراکم جمعیت و مراکز استراتژیک در نزدیکی

ردیف	نظریه‌ها و رویکردها	مؤلفه‌های رقابت
		مرزهای کشور، دین، گروه‌های قومی، مذهبی، نژادی، ظرفیت‌های علمی، فناوری فضایی، منابع زیرزمینی، شبکه‌های مواصلاتی و خطوط انتقال انرژی، منافع اقتصادی، ساختار سیاسی، سابقه تاریخی ملت
۱۰	ژرارد دوسوی (۲۰۱۰)	مؤلفه‌های فیزیکی، جمعیت، مؤلفه‌های استراتژیک، نیروهای اجتماعی و اقتصادی، دیپلماسی، مؤلفه‌های فرهنگی (ایدئولوژیک)
۱۱	مختاری هشی (۲۰۱۱)	هویت و علت وجودی، مرکزگرایی و مرکزگریزی، پراکندگی اقلیت‌ها، موقعیت جغرافیایی، مسائل ارضی و مرزی، سیادت منطقه‌ای، توزان قوا، تنوع فرهنگی، تعلقات تمدنی، تجربه تاریخی، عضویت در سازمان تجارت، سطح توسعه اقتصادی، دسترسی به بازار، عدم هم تکمیلی اقتصادی، نوع نظام سیاسی، انگیزه عضویت در سازمان‌های منطقه‌ای، پروسه ملت‌سازی، عضویت هم‌زمان در سازمان‌های منطقه‌ای
۱۲	جان مارکویتز (۲۰۲۰)	قدرت اقتصادی کشورها، مجاورت و نزدیکی جغرافیایی، منافع کشورها

الگوی نظری تدوین راهبرد

چارچوب نظری تحقیق

چارچوب نظری مبنایی است که تمام پژوهش بر اساس آن اجرا می‌شود. چارچوب نظری یک شبکه منطقی، توسعه‌یافته، توصیف‌شده و کامل بین متغیرهایی است که از طریق بررسی ادبیات موضوع فراهم آمده است. چارچوب نظری این تحقیق بر پایه سه بُعد بنا شده است. بسترهای رقابت ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا، مبنای و ارکان جهت‌ساز مؤثر بر تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران و عوامل ژئوپلیتیکی محیط

شکل شماره ۲: چارچوب نظری تحقیق منبع: یافته‌های پژوهش

روش‌شناسی تحقیق

نوع تحقیق کاربردی - توسعه‌ای، روش تحقیق توصیفی - تحلیلی با رویکردی آمیخته، قلمرو زمانی تحقیق در حوزه جمع‌آوری داده‌های ده سال گذشته و از نظر افق به کارگیری راهبردهای دفاعی حاصله از این تحقیق با توجه به سرعت تحولات منطقه جنوب غرب آسیا - با فرض ثبات نسبی در شرایط محیطی - حداکثر پنج سال آینده خواهد بود. قلمرو

مکانی این تحقیق مشتمل بر قلمرو ملی جمهوری اسلامی ایران، کشورهای خلق چین و جمهوری هند و منطقه جنوب غرب آسیا است. قلمرو موضوعی این تحقیق در حوزه علوم دفاعی با تأکید بر مسائل ژئوپلیتیک و عوامل و ابعاد مرتبط با آن و نیز تدوین راهبردهای دفاعی است. جامعه آماری تحقیق برای پاسخگویی به نیازهای این پژوهش از بین سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با موضوع تحقیق شامل ستاد کل نیروهای مسلح، قرارگاه مرکزی حضرت خاتم‌الانبیاء (ص)، ارتش، سپاه پاسداران، دانشگاه‌های نیروهای مسلح، شورای عالی امنیت ملی، مجمع تشخیص مصلحت نظام، مجلس شورای اسلامی و وزارت امور خارجه انتخاب شده است و دارای ویژگی‌های زیر هستند.

- دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر مرتبط با موضوع تحقیق
 - دارای جایگاه سرتیپی و بالاتر در نیروهای مسلح و همتراز کشوری آن
 - اساتید و صاحب‌نظران دانشگاهی که در این حوزه دارای تحقیق و تألیف باشند.
 - دارای سابقه خدمت در حوزه‌های دفاعی - امنیتی مرتبط یا روابط بین‌الملل
 - دارای سابقه خدمت در مشاغل سیاسی یا نظامی در کشورهای هند و چین
 - صاحب‌نظر و کارشناس در حوزه ژئوپلیتیک و آشنا با علائق کشورهای هند و چین در منطقه جنوب غرب آسیا
- بنابراین، جامعه آماری این تحقیق به علت ویژگی خاص موضوع تحقیق و محدود بودن تعداد صاحب‌نظران، ۵۶ نفر برآورد شده است. از آنجاکه تعداد جامعه آماری تحقیق کمتر از ۱۰۰ نفر هستند، لذا حجم نمونه آماری منطبق با تعداد جامعه آماری همان ۵۶ نفر برآورد شده است و روش نمونه‌گیری نیز تمام‌شمار خواهد بود. روش جمع‌آوری داده‌ها در این تحقیق کتابخانه‌ای - اسنادی و میدانی است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها:

تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل تحلیل کیفی محتوا، تحلیل کمی - آماری و حرکت از سمت کیفی به کمی و تحلیل آمیخته است. در این تحقیق داده‌های جمع‌آوری شده از جامعه آماری در پاسخ به سؤالات پرسش‌نامه‌های پژوهش که بر اساس مطالعات محیط‌شناسی و تحقیقات میدانی صورت گرفته است، در قالب پنج بخش با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای EXCEL، MAXQDA20 و SPSS و با استفاده از روش‌های آماری توصیفی، تحلیل کیفی کردند تئوری، تحلیل عاملی اکتشافی، آزمون خی ۲، نرمال‌سازی و وزن‌دهی به

عوامل و با استفاده از تکنیک‌های SWOT و روش ماتریس‌های ارزیابی محیط داخلی و خارجی، دستگاه مختصات دکارتی و ضریب زاویه و ماتریس QSPM مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

الف: تجزیه و تحلیل توصیفی اطلاعات فردی جامعه آماری

جدول شماره ۴: توزیع فراوانی مربوط به مقطع تحصیلی افراد نمونه جامعه آماری تحقیق

مقطع تحصیلی	فراوانی	درصد فراوانی
کارشناسی ارشد	۶	٪۱۰/۷۲
دانشجوی دکتری	۱۹	٪۳۳/۹۳
دکتری	۳۱	٪۵۵/۳۵
جمع	۵۶	٪۱۰۰

جدول شماره ۵: توزیع فراوانی مربوط به سابقه در مشاغل راهبردی

سنوات خدمت	فراوانی	درصد فراوانی
تا ۱۰ سال	۱۳	٪۲۳/۲۲
۱۱ تا ۲۰ سال	۲۱	٪۳۷/۵
۲۱ تا ۳۰ سال	۱۵	٪۲۶/۷۸
بیش از ۳۰ سال	۷	٪۱۲/۵
جمع	۵۶	٪۱۰۰

جدول شماره ۶: توزیع فراوانی مربوط به آشنایی جامعه آماری مسائل تخصصی موضوع تحقیق

رتبه‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی
خیلی زیاد	۱۱	٪۱۹/۶۴
زیاد	۱۹	٪۳۳/۹۱
متوسط	۲۳	٪۴۱/۱
کم	۳	٪۵/۳۵
خیلی کم	۰	٪۰
جمع	۵۶	٪۱۰۰

ب: تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

(۱) تحلیل داده‌های مربوط به سؤال یکم: ارکان جهت‌ساز مؤثر بر راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران که متأثر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا هستند، کدامند؟

به‌منظور تحلیل و پاسخ به سؤال یکم فرعی تحقیق، اسناد و مدارک مرتبط با ارکان جهت‌ساز مؤثر بر راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا، جمع‌آوری و مورد مطالعه قرار گرفت، همچنین با صاحب‌نظران مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد و برای تحلیل داده‌های گردآوری‌شده، روش تحلیل کیفی داده‌بنیاد (گرند تئوری) با نرم‌افزار MAXQDA مورد استفاده قرار گرفت. رکن اساسی در گرند تئوری کدگذاری است. فرایند تحلیل در این روش شامل سه نوع کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است. در گام اول واحدهای معنایی شناسایی شدند، بعد از شناسایی واحدهای معنایی تا رسیدن به حد اشباع کدگذاری باز انجام پذیرفت، در گام دوم بر اساس مشابهت کدها با یکدیگر مقوله‌بندی آن‌ها (کدگذاری محوری) انجام شد و در نهایت در مرحله آخر فرایند تحلیل کیفی و کدگذاری داده‌ها (کدگذاری انتخابی)، یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل، حول محور ارکان جهت‌ساز مؤثر بر راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا قرار گرفت.

(۲) تحلیل داده‌های مربوط به سؤال دوم: اهداف، منافع و علائق ژئوپلیتیکی

کشورهای هند و چین در منطقه جنوب غرب آسیا چیست‌اند؟

برای پاسخ به سؤال دوم تحقیق، تجزیه و تحلیل کیفی و کمی داده‌ها با روش دلفی و طی سه مرحله انجام گرفت. در مرحله اول از طریق پرسش‌نامه نیمه ساختاریافته نقطه نظرات جامعه منتخب - که به روش غیر احتمالی هدفمند از بین جامعه آماری انتخاب شده بود- اهداف، منافع و علائق ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا احصاء شد. پس از تجزیه و تحلیل نتایج آن، جمع‌بندی نظرات مجدداً ارسال و از آن‌ها خواسته شد که پاسخ‌های خود را با توجه به نظر و دلایل سایر خبرگان تأیید یا تغییر دهند و دسته‌بندی ارائه‌شده از عوامل را در صورت لزوم اصلاح کنند. در گام سوم و یا پایانی، مؤلف‌ها و شاخص‌های سؤال دوم در قالب پرسش‌نامه پنج‌گزینه‌ای از جامعه منتخب مورد سؤال قرار گرفت.

(۳) تحلیل داده‌های مربوط به سؤال سوم: بسترهای رقابت، ژئوپلیتیکی کشورهای

هند و چین در منطقه جنوب غرب آسیا چیست‌اند؟

به‌منظور تحلیل داده‌ها و پاسخ به سؤال سوم تحقیق از روش تحلیل عاملی^۱ اکتشافی با استفاده از نرم‌افزار SPSS برای احصاء ابعاد و مؤلفه‌های بسترهای رقابت‌های ژئوپلیتیکی کشورهای هند و چین در منطقه جنوب غرب آسیا استفاده شده است. جهت انجام تحلیل عاملی اکتشافی برای تحلیل داده‌های سؤال سوم فرعی تحقیق پرسش‌نامه‌ای شامل ۵۵ سؤال در قالب طیف لیکرت در اختیار ۲۳ نفر از نخبگان و اساتید دانشگاهی جغرافیای سیاسی، ژئوپلیتیک، روابط بین‌الملل و مدیریت دفاعی که از درون جامعه آماری به‌صورت غیر احتمالی هدفمند انتخاب‌شده بودند، قرار گرفت. در این روش، مقدار KMO یا مؤلفه کفایت نمونه‌گیری و سطح معناداری آزمون کرویت بارتلت محاسبه شد که نتایج آن در جدول زیر ارائه شده است.

جدول شماره ۷: اندازه‌گیری KMO و نتایج آزمون کرویت بارتلت

مؤلفه کفایت اندازه‌گیری		۰.۸۷۱
آزمون کرویت بارتلت	کای مربع	۱۳۸۷.۰۲۳
	درجه آزادی	۱۳۲
	سطح معنی‌داری	۰.۰۰۰

(۴) تحلیل داده‌های مربوط به سؤال چهارم: عوامل محیطی (قوت‌ها، ضعف‌ها،

فرصت‌ها و تهدیدها) مؤثر بر راهبردهای دفاعی ج. ا. ایران ناشی از رقابت‌های

ژئوپلیتیکی کشورهای هند و چین در منطقه جنوب غرب آسیا چیست؟

برای شناسایی عوامل نقش‌آفرین و مؤثر بر تدوین راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا و همچنین تشبیت عوامل محیطی داخلی و خارجی، پس از انجام مطالعات کتابخانه‌ای و تحلیل کیفی داده‌ها، پرسش‌نامه‌ای با ۸۵ سؤال بسته (طیف لیکرت) و یک سؤال باز در میان جامعه آماری توزیع شد. پرسش‌نامه تنظیم‌شده ناظر بر تعیین نقش هر یک از عوامل محیطی - عامل محیطی داخلی (قوت و ضعف) و عامل محیطی خارجی (فرصت و تهدید) - و تعیین ارزش

^۱ Exploratory Factor Analysis

هر یک از عوامل یادشده در نقش مورد نظر بود. در مرحله بعد بر اساس نتایج اولیه حاصل از تحلیل پاسخ پرسش‌شوندگان به پرسش‌نامه (شامل فراوانی میزان تعلق هر یک از عوامل محیطی به نقش‌های چهارگانه و میانگین آن‌ها) میزان تعلق هر یک از عوامل داخلی (قوت و ضعف) و خارجی (فرصت و تهدید) اندازه‌گیری و مشخص شد. در مرحله سوم و بر اساس میانگین‌های محاسبه‌شده، وزن هریک از عوامل داخلی (قوت و ضعف) و خارجی (فرصت و تهدید) محاسبه و ارائه گردیده است. برای تعیین درصد اطمینان معنی‌داری پاسخ جامعه‌ی آماری به سؤالات پرسش‌نامه در خصوص تعیین عوامل مؤثر بر تدوین راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا برای هریک از عوامل مزبور از روش آماری آزمون خی ۲ (کای اسکوئر) استفاده شد. در نهایت با ضرب نمودن وزن هریک از عوامل در میانگین ضریب اهمیت آن عامل، نمره وزن موزون آن به دست آمد. ماتریس‌های ارزیابی عوامل محیط داخلی (قوت و ضعف) و ماتریس‌های ارزیابی عوامل محیط خارجی (فرصت و تهدید) به‌طور خلاصه در جداولی که در ادامه می‌آید، نشان داده شده است.

جدول شماره ۸: ماتریس ارزیابی عوامل ژئوپلیتیکی محیط داخلی (IFE)

ردیف	عوامل ژئوپلیتیکی دارای نقش قوت	وزن	میانگین ضریب اهمیت	نمره وزن موزون
S1	محور مقاومت (ائتلاف میان کشورهای ایران و سوریه و گروه‌های حزب‌الله لبنان، حشدالشعبی عراق، انصارالله یمن و ... با هدف مقابله با رژیم صهیونیستی و مداخله کشورهای فرا منطقه‌ای)	۰.۰۲۸۰۲۲۹۲	۳	۰.۰۸۴۰۶۸۷۵۹
S2	حمایت حاکمیتی در ایران از توافق استراتژیک ۲۵ساله ایران و چین	۰.۰۲۸۳۹۰۰۳۲	۳.۲۷۲۷۲۷۲۷۳	۰.۰۹۲۹۱۲۸۳۲
S3	استقلال سیاسی جمهوری اسلامی ایران	۰.۰۲۸۵۴۱۷۷۲	۳.۳۶۳۶۳۶۳۶۴	۰.۰۹۶۰۰۴۱۴۲
....
S28	رزمایش‌های نظامی ایران با کشورهای مهم منطقه‌ای مانند چین، روسیه، هند، عمان، پاکستان، آسیای میانه، قفقاز و غیره	۰.۰۲۷۹۴۶۴۳۸	۳	۰.۰۸۳۸۳۹۳۱۴
S29	دیپلماسی فعال دفاعی ایران در حوزه‌های مختلف (شامل تقویت همگرایی با ارتش کشورهای هم‌سوا، اهتمام برای مدیریت بحران‌های منطقه‌ای، مصون‌سازی	۰.۰۲۷۰۸۹۸۴۲	۳.۰۹۰۹۰۹۰۹۱	۰.۰۸۳۷۳۲۲۳۹

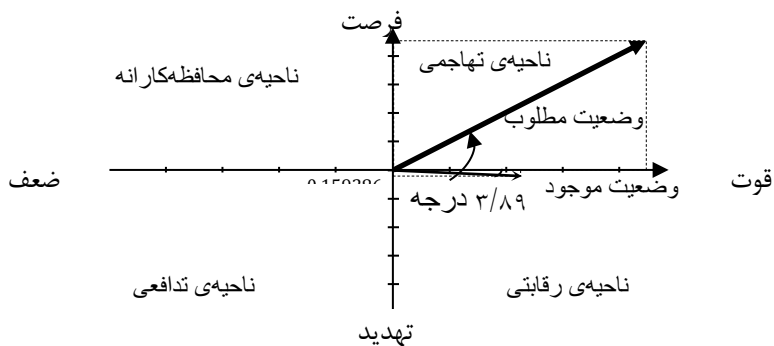
ردیف	عوامل ژئوپلیتیکی دارای نقش قوت	وزن	میانگین ضریب اهمیت	نمره وزن موزون
	گروه‌های مقاومت، مقابله با نظام سلطه و جایگاه یابی جهانی)			
ردیف	عوامل ژئوپلیتیکی دارای نقش ضعف	وزن	میانگین ضریب اهمیت	نمره وزن موزون
W۱	بی‌ثباتی در دیپلماسی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران	۰.۰۲۶۴۹۶۴۷	۲.۷۲۷۲۷۲۷۲۷	۰.۰۷۲۶۸۰۸۵۵
W۲	افزایش نسبی ناراضی‌های عمومی مردم ایران به دلیل مسائل اقتصادی	۰.۰۲۶۴۴۷۳۹۵	۳.۰۹۰۹۰۹۰۹۱	۰.۰۸۱۷۴۶۴۹۴
....
W۵	عدم امکان استفاده جمهوری اسلامی ایران از ظرفیت‌های مناسب توسعه در منطقه جنوب غرب آسیا به دلیل فضای تحریمی غرب علیه ایران علی‌رغم قرار گرفتن در موقعیت ارتباطی چهارراهی	۰.۰۲۵۹۸۳۴۰۶	۳.۰۹۰۹۰۹۰۹۱	۰.۰۸۰۳۱۲۳۴۵
W۶	انطباق جغرافیایی ایران و همخوانی نداشتن آن با توانمندی‌های داخلی	۰.۰۲۷۴۱۱۰۶۵	۳	۰.۰۸۲۳۳۳۱۹۶
جمع کل محیط داخلی				
		۱	۱۱۰.۲۵۶۰۶۰۶	۳.۰۶۴۳۴۰۳۲۸

جدول شماره ۹: ماتریس ارزیابی عوامل ژئوپلیتیکی محیط خارجی (EFE)

ردیف	عوامل ژئوپلیتیکی دارای نقش فرصت	وزن	میانگین ضریب اهمیت	نمره وزن موزون
O۱	استراتژی توسعه زیرساخت‌های ارتباطی جهانی با محوریت چین و مشارکت بیش از ۱۵۰ کشور و ۳۰ نهاد بین‌المللی (ابتکار جاده - کمربند چین)	۰.۰۲۰۸۷۷۱۵۴	۳.۰۹۰۹۰۹۰۹۱	۰.۰۶۴۵۲۹۳۸۶
O۲	کریدور شمال - جنوب با محوریت هند، ایران و روسیه - پل ارتباطی بین کشورهای اروپایی، اسکانديناوی و روسیه با مناطق خلیج فارس، اقیانوس هند و جنوب شرقی آسیا	۰.۰۱۸۱۵۰۳۴۲	۳.۳۶۳۶۳۶۳۶۴	۰.۰۶۱۰۵۱۱۵۲
....
O۱۹	عضویت هند، چین و ایران در پیمان‌های بریکس و شانگهای	۰.۰۲۲۰۷۰۱۳۵	۲.۸۱۸۱۸۱۸۱۸	۰.۰۶۲۱۹۷۶۵۲
O۲۰	عضویت دائم چین در شورای امنیت سازمان ملل	۰.۰۲۱۰۹۶۹۱۴	۲.۹۰۹۰۹۰۹۰۹	۰.۰۶۱۳۷۲۸۴۱
ردیف	عوامل ژئوپلیتیکی دارای نقش تهدید	وزن	میانگین ضریب اهمیت	نمره وزن موزون

ردیف	عوامل ژئوپلیتیکی دارای نقش فرصت	وزن	میانگین ضریب اهمیت	نمره وزن موزون
T1	کریدور هند - خاورمیانه - اروپا (بمبئی - خلیج فارس - حیف - پیرائوس) با محوریت هند، آمریکا، عربستان و رژیم صهیونیستی و نادیده گرفتن ایران و چین و روسیه (IMEC)	۰.۰۲۱۵۵۸۸۵۷	۳.۴۵۴۵۴۵۴۵۵	۰.۰۷۴۴۷۶۰۵۳
T2	توسعه و بهره‌برداری چین از بندر گوادر پاکستان	۰.۰۲۱۰۴۷۵۸	۳.۰۹۰۹۰۹۰۹۱	۰.۰۶۵۰۵۶۱۵۷
....
T26	اختلاف ایران با امارات متحده عربی درباره مالکیت ایران بر جزایر سه گانه	۰.۰۲۱۰۴۷۵۸	۲.۸۱۸۱۸۱۸۱۸	۰.۰۵۹۳۱۵۹۰۸
T27	گسترش نفوذ رژیم صهیونیستی در جنوب غرب آسیا	۰.۰۲۲۰۷۰۱۳۵	۲.۸۱۸۱۸۱۸۱۸	۰.۰۶۲۱۹۷۶۵۲
جمع کل محیط خارجی		۱	۱۳۶.۷۰۰۶۹۹۳	۲.۹۱۲۴۵۱۶۰۸

در این مرحله از تحقیق به منظور تعیین ماهیت کلی جهت گیری بردار راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا و پیش بینی این که بردار جهت گیری راهبرد دفاعی کشور در کدام یک از چهار ناحیه کلی راهبرد: تهاجمی، تدافعی، رقابتی و محافظه کارانه قرار گرفته است، ابتدا بر اساس جداول قوت ها و ضعف های مندرج در ماتریس ارزیابی عوامل مؤثر ژئوپلیتیکی محیط داخلی و همچنین بر اساس جداول فرصت ها و تهدیدات مندرج در ماتریس ارزیابی عوامل مؤثر ژئوپلیتیکی محیط خارجی، محاسبه شدند و در نهایت بر اساس مقادیر

به دست آمده بردار جهت گیری راهبرد دفاعی کشور در وضعیت موجود ترسیم شد.

وضعیت موجود نشان می دهد که منابع مساعدی وجود دارد، اما محیط ناپایدار و بی ثبات اجازه به کارگیری مناسب از قوت های ج.ا.ایران جهت بهره گیری از رقابت ژئوپلیتیک فی مابین هند و چین را کمتر به کشور می دهد؛ بنابراین از وضعیت موجود می توان نتیجه گرفت که محیط، اجازه بازی گیری و کنشگری تهاجمی ج.ا.ایران را ناشی از رقابت ژئوپلیتیک فی مابین هند و چین کاهش داده است. بر اساس هم پوشانی مطالعات کتابخانه ای و میدانی تحقیق؛ مهم ترین دلایل کاهش این کنشگری موارد ذیل هستند:

۱. تحریم های همه جانبه غرب علیه ج.ا.ایران
۲. تلاش های بلوک غرب بر حذف کامل ایران از کریدورهای ارتباطات جهانی
۳. عدم وجود پیمان نظامی - امنیتی منطقه ای و مداخله قدرت های جهانی
۴. بی ثباتی در دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران
۵. زیرساخت های ترانزیتی با توان رقابتی پایین ایران
۶. کنشگری هند و چین با رویکرد کاملاً اقتصادی با محیط دور و نزدیک خود

احصاء راهبردهای اصلی

پس از تدوین راهبردهای بخشی، با استفاده از تشکیل جلسات خبرگی راهبردهای بخشی ترکیب و تعداد شش راهبرد نهایی به شرح جدول زیر تدوین شد.

جدول شماره ۱۰: راهبردهای نهایی

ردیف	نام راهبرد	شرح راهبرد
۱	ایجاد و توسعه روابط راهبردی همه‌جانبه با هند و چین	توسعه روابط راهبردی همه‌جانبه با کشورهای هند و چین برای خنثی‌سازی یا کاهش اثرات تحریمی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران و حضور مؤثر در اقتصاد جهانی با عقد توافق‌نامه‌های بلندمدت با دو قدرت نوظهور آسیایی، ایجاد اطمینان از پایداری در سیاست تعادل نامتقارن در روابط با شرق و غرب با اولویت شرق و ارائه مزیت‌های موقعیتی ایران در مسیر کریدور شمال - جنوب و ابتکار جاده - کمربند برای هند و چین
۲	تقویت توان دفاعی مستقل	تقویت توان دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای تأمین منافع ملی، پاسداری از انقلاب اسلامی، تمامیت ارضی و حاکمیت ملی در رهگذر رقابت‌های ژئوپلیتیکی تصاعدی دو قدرت نوظهور آسیایی با استحکام‌بخشی به نیروهای مسلح، خودکفایی تسلیحاتی روزآمد و تقویت محور مقاومت
۳	گسترش فضای رقابت اقتصادی، فناوری و سرمایه‌گذاری هند و چین در ایران	فراهم نمودن فضای رقابت اقتصادی، فناورانه و سرمایه‌گذاری کشورهای هند و چین در صنایع نفت، گاز و زیرساخت‌های ترانزیتی ایران برای ایجاد و گسترش منافع مشترک بلندمدت متقابل دو قدرت نوظهور آسیایی با ایران از طریق تأمین پایدار انرژی، منابع معدنی، مواد اولیه، ایجاد دسترسی به بیضی استراتژیک و تسهیل در اتصال شرق به غرب و شمال به جنوب
۴	توسعه دیپلماسی دفاعی همه‌جانبه	استفاده از ابزارهای غیر قهری نیروهای مسلح برای تأمین اهداف دفاعی و ملی با عقد پیمان‌های نظامی - امنیتی دوجانبه و چندجانبه، توسعه ظرفیت تبادل دانشجو و استاد در دوره‌های نظامی، برگزاری رزمایش‌های مرکب و تأمین متقابل تسلیحات نظامی با کشورهای هند و چین از طریق توسعه دیپلماسی دفاعی همه‌جانبه
۵	ایجاد امنیت پایدار در منطقه جنوب غرب آسیا	ایفای نقش فعال در ایجاد و حفظ امنیت پایدار در جنوب غرب آسیا از طریق طرح یک الگوی امنیتی مشارکتی با نقش حداکثری کشورهای منطقه و نقش حداقلی کشورهای فرا منطقه‌ای و قدرت‌های نوظهور آسیایی، جهت پر کردن خلأ نسبی قدرت در منطقه با چرخش سیاست خارجی آمریکا به شرق
۶	تقویت وحدت و ایجاد ائتلاف منطقه‌ای بین کشورهای اسلامی	پشتیبانی از ایجاد ائتلاف منطقه‌ای با مشارکت مؤثر همه کشورهای منطقه به‌منظور تقویت همسویی کشورهای اسلامی در اتخاذ تصمیمات نافع برای مسلمانان، کاهش جذابیت همکاری استراتژیک هند و چین با رژیم صهیونیستی و کمک به فضای زندگی عادلانه برای مسلمانان هند و چین از طریق ترویج تفکر وحدت بین مذاهب جهان اسلام با استفاده از آیات و

ردیف	نام راهبرد	شرح راهبرد
		روایات، نفوذ کلام مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی) و ظرفیت بالقوه کنشگری ایران در بین مسلمانان هند و چین

اولویت‌بندی راهبردها:

به‌منظور وزن‌دهی و اولویت‌بندی راهبردهای اصلی حاصل از بخش‌های قبلی از ماتریس QSPM استفاده شده است که نتایج آن به شرح جدول زیر است.

جدول شماره ۱۱: اولویت راهبردها

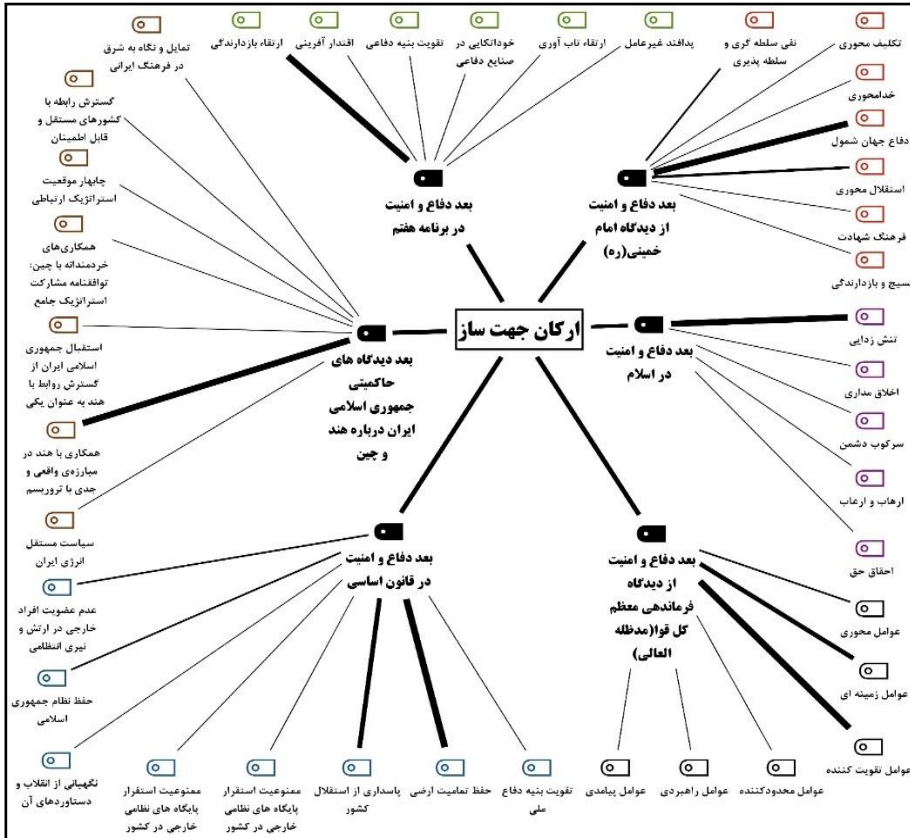
ردیف	شرح راهبرد	نمره جذابیت راهبرد	نمره جذابیت نسبی
۱	تقویت توان دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای تأمین منافع ملی، پاسداری از انقلاب اسلامی، تمامیت ارضی و حاکمیت ملی در رهگذر رقابت-های ژئوپلیتیکی تصاعدی دو قدرت نوظهور آسیایی با استحکام‌بخشی به نیروهای مسلح، خودکفایی تسلیحاتی روزآمد و تقویت محور مقاومت	۵.۱۴۲۸	۰.۱۹۰۷
۲	توسعه روابط راهبردی همه‌جانبه با هند و چین برای خنثی‌سازی یا کاهش اثرات تحریمی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران و حضور مؤثر در اقتصاد جهانی با عقد توافق‌نامه‌های بلندمدت با دو قدرت نوظهور آسیایی، ایجاد اطمینان از پایداری در سیاست تعادل نامتقارن در روابط با شرق و غرب با اولویت شرق و ارائه مزیت‌های موقعیتی ایران در مسیر کریدور شمال - جنوب و ابتکار جاده - کمربند برای هند و چین	۵.۱۰۵۱	۰.۱۷۸۸
۳	گسترش فضای رقابت اقتصادی، فناوری و سرمایه‌گذاری کشورهای هند و چین در صنایع نفت، گاز و زیرساخت‌های ترانزیتی ایران برای ایجاد و گسترش منافع مشترک بلندمدت متقابل	۵.۱۰۳۹	۰.۱۶۲۷

		دو قدرت نوظهور آسیایی با ایران از طریق تأمین پایدار انرژی، منابع معدنی، مواد اولیه، ایجاد دسترسی به بیضی استراتژیک و تسهیل در اتصال شرق به غرب چین و شمال به جنوب هند	فناوری و سرمایه-گذاری هند و چین در ایران	
۰.۱۵۹۳	۵.۰۲۸۲	استفاده از ابزارهای غیر قهری نیروهای مسلح برای تأمین اهداف دفاعی و ملی با عقد پیمان‌های نظامی - امنیتی دوجانبه و چندجانبه، توسعه ظرفیت تبادل دانشجو و استاد در دوره‌های نظامی، برگزاری رزمایش‌های مرکب و تأمین متقابل تسلیحات نظامی با کشورهای هند و چین از طریق توسعه دیپلماسی دفاعی همه‌جانبه	توسعه دیپلماسی دفاعی همه‌جانبه	۴
۰.۱۵۶۴	۵.۰۱۹۳	پشتیبانی از ایجاد ائتلاف منطقه‌ای با مشارکت مؤثر همه کشورهای اسلامی منطقه به‌منظور تقویت همسویی در اتخاذ تصمیمات نافع برای مسلمانان، کاهش جذابیت همکاری استراتژیک هند و چین با رژیم صهیونیستی و کمک به فضای زندگی عادلانه برای مسلمانان هند و چین از طریق ترویج تفکر وحدت بین مذاهب جهان اسلام با استفاده از آیات و روایات، نفوذ کلام مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی) و ظرفیت بالقوه کنشگری ایران در بین مسلمانان هند و چین	تقویت وحدت و ائتلاف کشورهای اسلامی	۵
۰.۱۵۳۹	۵.۰۱۱۰	ایفای نقش فعال در ایجاد و حفظ امنیت پایدار در جنوب غرب آسیا از طریق طرح یک الگوی امنیتی مشارکتی با نقش حداکثری کشورهای منطقه و نقش حداقلی کشورهای فرا منطقه‌ای و قدرت‌های نوظهور آسیایی، جهت پر کردن خلأ نسبی قدرت در منطقه با چرخش سیاست خارجی آمریکا به شرق	ایجاد امنیت پایدار در منطقه جنوب غرب آسیا	۶
۱	جمع نمرات نسبی جذابیت			

نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل انجام‌شده به شرح پیش‌گفته که حاصل مطالعات نظری و محیط‌شناسی ژئوپلیتیکی و تحقیقات میدانی درباره رقابت‌های ژئوپلیتیکی دو کشور هند و چین در منطقه جغرافیایی جنوب غرب آسیا است، نتایج تحقیق به شرح زیر است.

(۱) ارکان جهت‌ساز مؤثر بر راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران ناشی از رقابت‌های ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا

(۲) اهداف، منافع و علائق ژئوپلیتیکی هند و چین در منطقه جنوب غرب آسیا

جدول شماره ۱:۲ اهداف، منافع و علائق ژئوپلیتیکی کشورهای هند و چین در منطقه جنوب غرب آسیا

ردیف	اهداف، منافع و علائق ژئوپلیتیکی کشور هند در منطقه جنوب غرب آسیا	
۱	اهداف	اقتصادی
		حفظ و توسعه سهم هند در بازار ۵۰۰ میلیون نفری منطقه جنوب غرب آسیا، تأمین انرژی و منابع معدنی موردنیاز از منطقه، امنیت شغلی کارگران هندی شاغل در منطقه جنوب غرب آسیا، توسعه روابط اقتصادی غیرنفتی با کشورهای منطقه، ایجاد رغبت و اشتیاق برای کشورهای منطقه جهت سرمایه‌گذاری در هند
		سیاسی
		کسب آزادی کشورهای منطقه برای حمایت از هند جهت عضویت دائم در شورای امنیت سازمان ملل، تشریک مساعی با رهبران مسلمان میانه‌رو کشورهای منطقه، حمایت از عادی‌سازی روابط رژیم صهیونیستی با کشورهای عربی منطقه، مشارکت مؤثر در مسائل منطقه جنوب غرب آسیا با پیروی از سیاست‌های بلوک غرب، توسعه سیاست‌های عمل‌گرایانه برای فروکاستن از نقش مذهب در روابط بین‌الملل
		نظامی - امنیتی
		مقابله با رشد تروریسم و بنیادگرایی مذهبی در منطقه جنوب غرب آسیا، حفظ روابط رو به گسترش نظامی - امنیتی با رژیم صهیونیستی، برنامه مشترک فضایی با امارات متحده عربی، گسترش قابلیت‌های نیروی دریایی برای تأمین امنیت اقیانوس هند و دریای عمان
		جغرافیای دسترسی
		توسعه بندر چابهار، توسعه و عملیاتی نمودن کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال - جنوب، توسعه کریدور اروپا - خاورمیانه - هند، توسعه خطوط انتقال نفت و گاز تاپی و ایران - پاکستان - هند، توسعه و بهره‌برداری کامل از بزرگراه قندهار - هرات - دلارام - زرنج - زابل - چابهار
۲	منافع و علائق ژئوپلیتیکی	اقتصادی
		تأمین و عبور پایدار انرژی از منطقه به‌سوی هند، تضمین حفظ گذرگاه‌ها و گلوگاه‌های کریدور بین‌المللی شمال - جنوب، پایداری و امنیت شغلی ۹-۷ میلیون کارگر هندی در منطقه جنوب غرب آسیا
		سیاسی
		ایفای نقش فعال در مناسبات منطقه جنوب غرب آسیا، حفظ و توسعه روابط سیاسی با همه کشورهای منطقه به‌ویژه سیاست متعال با ایران، ترکیه، عربستان و رژیم صهیونیستی، تقویت موضع هند درباره کشمیر در بین

<p>کشورهای منطقه، اشاعه اسلام میانه‌رو در بین مسلمانان هند با حمایت از رهبران میانه‌رو کشورهای منطقه، حمایت از جهان چندقطبی، ثبات و امنیت در افغانستان، ایجاد انزوای سیاسی برای پاکستان، جلوگیری از نفوذ بیش از پیش چین در کشورهای منطقه در ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی و غیره</p>			
<p>نزدیکی به اکوسیستم امنیتی تحت رهبری ایالات متحده آمریکا، تغییر تدریجی ساختار تسلیحاتی و لجستیک نظامی و امنیتی هند از اتمسفر روسی به سیستم‌های غربی، جلوگیری کامل از هرگونه نفوذ سازمان اطلاعاتی پاکستان در مناطق کشمیر هند</p>	<p>نظامی - امنیتی</p>		
<p>ایجاد دسترسی برای افغانستان به دریای عرب از طریق بندر چابهار ایران، ایجاد همسویی برای مخالفت با پروژه کمربند - راه چین با کمک بلوک غرب، پیشگیری از محاصره استراتژیک توسط چین، ورود هند به دریای مدیترانه با کمک یونان در مقابل همکاری ترکیه با چین</p>	<p>جغرافیای دسترسی</p>		
<p>اهداف، منافع و علائق ژئوپلیتیکی کشور چین در منطقه جنوب غرب آسیا</p>			<p>ردیف</p>
<p>توسعه تصاعدی بازار تجارت چین با کشورهای منطقه، تأمین حدود نیمی از انرژی فسیلی مصرفی چین از منطقه، تأمین منابع معدنی موردنیاز صنعت چین از منطقه، توسعه روابط اقتصادی با همه کشورهای منطقه</p>	<p>اقتصادی</p>	<p>اهداف</p>	<p>۱</p>
<p>حفظ روابط درازمدت با متحدان دارای منابع انرژی فسیلی در منطقه، سرکوب جنبش‌های جدایی‌طلبانه استقلال ترکستان شرقی با قطع کامل آبشخور ایدئولوژیک آن‌ها با کشورهای منطقه، جنوب غرب آسیا به‌عنوان حلقه چهارم سیاست خارجی چین، ایفای نقش فعال در مناسبات منطقه جنوب غرب آسیا</p>	<p>سیاسی</p>		
<p>توسعه استراتژی رشته مروارید، امنیت تولید و انتقال انرژی، مقابله با تروریسم و بنیادگرایی در منطقه، حضور آهسته نظامی در منطقه برای ایجاد موازنه قدرت در برابر حضور آمریکا در شرق (دریای چین)، ایجاد پیمان‌های دوجانبه، ایجاد اطمینان به کشورهای منطقه مبنی بر عدم دخالت در امور داخلی کشورها، امنیت بخشی به همکاری‌های استراتژیک خود با شرکای مهم منطقه‌ای، توسعه صادرات نظامی به کشورهای منطقه، گسترش همکاری‌های نظامی با پاکستان</p>	<p>نظامی - امنیتی</p>		

		جغرافیای دسترسی	توسعه استراتژی زنجیره مرورید به منطقه جنوب غرب آسیا، اجرایی نمودن ابتکار جاده - کمربند در منطقه، توسعه بندر گوادر، دسترسی به بیضی استراتژیک انرژی و خلیج فارس، توسعه دالان اقتصادی پاکستان - چین و توسعه زیرشاخه‌های جاده ابریشم برای دسترسی به همه کشورهای منطقه
۲	منافع و علائق ژئوپلیت یکی	اقتصادی	بهره‌گیری از موقعیت جغرافیایی برای اهداف اقتصادی، تأمین حداقل ۵۰ درصد از انرژی مصرفی چین از منطقه، حفظ و توسعه سهم چین از باز نیم‌میلیاردی منطقه، بهره‌مندی مستمر از سرمایه مالی حدود ۴ میلیارد دلاری کشورهای منطقه در اقتصاد چین، حضور در اکوسیستم دیجیتالی - شبکه مخابراتی نسل پنجم و شهرهای هوشمند - منطقه
		سیاسی	استحکام بخشی به حضور و سپس نفوذ و تسلط بر منطقه جنوب غرب آسیا در راستای استراتژی چینی حکمرانی بر همه در زیر آسمان، جانب‌داری از سیاست مشارکت به جای اتحاد، اجتناب از رویاروی مستقیم با آمریکا در منطقه، حمایت از بازیگران دارای ماهیت ضد غربی در منطقه، استفاده مؤثر از پیمان‌ها و ترتیبات منطقه‌ای و جهانی، استفاده از فرصت‌های کم‌خطر برای تضعیف منافع غرب به‌ویژه آمریکا در منطقه، انتخاب خاورمیانه به‌عنوان زمین بازی قدرت‌های بزرگ فرا منطقه‌ای
		نظامی - امنیتی	امنیت تولید و انتقال منابع انرژی فسیلی و معدنی منطقه، محافظت از منافع بالقوه و بالفعل چین در خارج از کشور، موازنه قوا در فضای جهانی، ایجاد قابلیت قدرت سخت برای تأمین امنیت منافع چین در منطقه جنوب غرب آسیا و جهان، ایفای نقش محوری در استراتژی امنیت انرژی
		جغرافیای دسترسی	همکاری با ترکیه برای توسعه پروژه «کریدور میانی» یا «ترانس کاسپین»، ایجاد و توسعه ارتباطات دیجیتالی با عنوان «جاده ابریشم دیجیتال» با هدف گسترش نفوذ دیجیتال چین، تقویت نوآوری و ادغام فناوری کشورهای منطقه، توسعه شبکه ارتباطات دریایی (نظامی و تجاری) چین و توسعه جاده ابریشم یخی

(۳) بسترهای رقابت ژئوپلیتیکی هند و چین در جنوب غرب آسیا کدامند؟

جدول شماره ۱۱: نتایج حاصل از پرسش‌نامه به روش تحلیل عاملی اکتشافی

بعد	مؤلفه	شاخص (مصادیق)
جغرافیای دسترسی	تنگه‌های استراتژیک	هرمز، تیران، بسفر، داردانل، باب‌المندب
	موقعیت‌های استراتژیک	چابهار، گوادر، رأس خلیج فارس، بندر اسکندرون، خلیج عدن و حدفاصل عربستان و یمن، جزیره پریم
	موقعیت‌های ارتباطی	دریای عرب، دریای خزر، خلیج فارس، دریای عمان، دریای سیاه، دریای مرمره
	خطوط انتقال منابع معدنی	ابتکار جاده کمر بند، کریدور شمال جنوب، دالان اقتصادی چین پاکستان، راه آهن خلیج فارس حیفاء، دالان شیعی، راه ابریشم عربی، خط لوله تاپی، دالان لاجورد و دالان زنگه‌زور
	راه‌های مواصلاتی دریایی	کمر بند دریایی راه ابریشم، دریای خزر، خلیج فارس، پل یمن- جیبوتی
اقتصادی	انرژی (نفت و گاز)	بیضی استراتژیک انرژی، وابستگی هند و چین به نفت و گاز منطقه، خطوط انتقال انرژی، دارا بودن ۱/۲ ذخایر نفت جهان، دارا بودن ۱/۳ ذخائر گاز جهان
	تجارت پایدار	بازار مصرف ۵۰۰ میلیون نفری، تأمین انرژی، تأمین مواد اولیه کشورهای هند و چین، تهیه منابع تولید کشورهای منطقه، نقش مؤثر در معماری اقتصادی منطقه
	منابع معدنی	منابع معدنی عمومی، منابع معدنی کمیاب
	دسترسی به راه‌های تجاری	وابستگی هند به ایران برای دسترسی به افغانستان، روسیه، آسیای میانه و قفقاز، عبور دالان شمالی و دالان جنوبی راه ابریشم چین از ایران
سیاسی	نفوذ منطقه‌ای	ظرفیت تهاجمی چین در اقیانوس هند، ظرفیت استراتژیک چین برای محاصره هند، برنامه همکاری استراتژیک بلندمدت چین با کشورهای منطقه، کلان استراتژی مائوسام هند
	عمق استراتژیک	موازنه قدرت نفوذ در منطقه جنوب غرب آسیا، ایفای نقش مؤثر در مناسبات امنیتی منطقه، اطمینان از دسترسی به منابع استراتژیک، دسترسی به قفقاز و شرق اروپا
	کسب موقعیت سیاسی	همکاری استراتژیک هند با امریکا، همکاری استراتژیک چین و پاکستان، موازنه نفوذ و موازنه قدرت، پیمان‌های دوجانبه استراتژیک چین با کشورهای منطقه
	کدهای ژئوپلیتیکی	دخالت قدرت‌های جهانی، بهار عربی، محور توران، نقش‌های متناقض کشورهای منطقه جنوب غرب آسیا در نظام بین‌الملل، خلأ نسبی قدرت در منطقه با چرخش سیاست خارجی آمریکا به شرق، مناقشه رژیم صهیونیستی، تلاش رژیم صهیونیستی برای ایجاد عمق استراتژیک در خلیج فارس و دریای خزر

شاخص (مصادیق)	مؤلفه	بعد
رقابت تسلیحاتی، رقابت در حوزه ناوهای هواپیمابر، دکترین دریایی تهاجمی، قدرت افکنی چین، توان اتمی هند و چین، قدرت افکنی هند، بودجه نظامی، قلمرو ایندوپاسیفیک و قلمرو آسیا پاسیفیک، قدرت یابی گروه‌های افراطی، بی‌ثباتی در افغانستان، عراق و سوریه	قدرت نظامی	نظامی - امنیتی
هم‌پیمانی استراتژیک چین با روسیه و پاکستان، هم‌پیمانی هند با آمریکا، ژاپن و استرالیا (کواد)، عدم وجود پیمان دفاعی امنیتی مناسب منطقه‌ای	معاهدات دفاعی	

(۴) سؤال اصلی تحقیق: راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران متأثر از رقابت ژئوپلیتیکی هند و چین در منطقه جنوب غرب آسیا کدام‌اند؟

راهبرد یکم: ایجاد و توسعه روابط راهبردی همه‌جانبه با کشورهای هند و چین

توسعه روابط راهبردی همه‌جانبه با هند و چین برای خنثی‌سازی یا کاهش اثرات تحریمی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران و حضور مؤثر در اقتصاد جهانی با عقد توافقنامه‌های بلندمدت با دو قدرت نوظهور آسیایی، ایجاد اطمینان از پایداری در سیاست تعادل نامتقارن در روابط با شرق و غرب با اولویت شرق و ارائه مزیت‌های موقعیتی ایران در مسیر ابتکار جاده - کمربند و کریدور شمال - جنوب برای هند و چین

راهبرد دوم: گسترش فضای رقابت اقتصادی، فناوری و سرمایه‌گذاری هند و چین در ایران

فراهم نمودن فضای رقابت اقتصادی، فناورانه و سرمایه‌گذاری کشورهای هند و چین در صنایع نفت، گاز و زیرساخت‌های ترانزیتی ایران برای ایجاد و گسترش منافع مشترک بلندمدت متقابل دو قدرت نوظهور آسیایی با ایران از طریق تأمین پایدار انرژی، منابع معدنی، مواد اولیه، ایجاد دسترسی به بیضی استراتژیک و تسهیل در اتصال شرق به غرب چین و شمال به جنوب هند

راهبرد سوم: تقویت توان دفاعی مستقل

تقویت توان دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای تأمین منافع ملی، پاسداری از انقلاب اسلامی، تمامیت ارضی و حاکمیت ملی در رهگذر رقابت‌های ژئوپلیتیکی تصاعدی دو قدرت نوظهور آسیایی با استحکام‌بخشی به نیروهای مسلح، خودکفایی تسلیحاتی روزآمد و تقویت محور مقاومت

راهبرد چهارم: توسعه دیپلماسی دفاعی همه‌جانبه

استفاده از ابزارهای غیر قهری نیروهای مسلح برای تأمین اهداف دفاعی و ملی با عقد پیمان‌های نظامی - امنیتی دوجانبه و چندجانبه، توسعه ظرفیت تبادل دانشجو و استاد در دوره‌های نظامی، برگزاری رزمایش‌های مرکب و تأمین متقابل تسلیحات نظامی با کشورهای هند و چین از طریق توسعه دیپلماسی دفاعی همه‌جانبه

راهبرد پنجم: تقویت وحدت و ائتلاف منطقه‌ای کشورهای اسلامی

پشتیبانی از ایجاد ائتلاف منطقه‌ای با مشارکت مؤثر همه کشورهای اسلامی منطقه به‌منظور تقویت همسویی در اتخاذ تصمیمات نافع برای مسلمانان، کاهش جذابیت همکاری استراتژیک هند و چین با رژیم صهیونیستی و کمک به فضای زندگی عادلانه برای مسلمانان هند و چین از طریق ترویج تفکر وحدت بین مذاهب جهان اسلام با استفاده از آیات و روایات، نفوذ کلام مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی) و ظرفیت بالقوه کنشگری ایران در بین مسلمانان هند و چین

راهبرد ششم: ایجاد امنیت پایدار در منطقه جنوب غرب آسیا

ایفای نقش فعال در ایجاد و حفظ امنیت پایدار در جنوب غرب آسیا از طریق طرح یک الگوی امنیتی مشارکتی با نقش حداکثری کشورهای منطقه‌ای و نقش حداقلی کشورهای فرا منطقه‌ای و قدرت‌های نوظهور آسیایی، جهت پر کردن خلأ نسبی قدرت در منطقه با چرخش سیاست خارجی آمریکا به شرق

توصیه‌های کلیدی برای سیاست‌گذاران دفاعی

۱. توسعه روابط راهبردی همه‌جانبه با هند و چین
۲. فراهم نمودن فضای رقابت اقتصادی، فناورانه و سرمایه‌گذاری کشورهای هند و چین در ایران
۳. تقویت توان دفاعی جمهوری اسلامی ایران در رهگذر رقابت‌های ژئوپلیتیکی تصاعدی دو قدرت نوظهور آسیایی
۴. استفاده از ابزارهای غیر قهری نیروهای مسلح برای تأمین اهداف دفاعی و ملی
۵. پشتیبانی از ایجاد ائتلاف منطقه‌ای با مشارکت مؤثر همه کشورهای اسلامی منطقه
۶. ایفای نقش فعال در ایجاد و حفظ امنیت پایدار در جنوب غرب آسیا از طریق طرح یک الگوی امنیتی مشارکتی

قدردانی

از همه اساتید، اندیشمندان و پژوهشگرانی که در طی انجام این پژوهش خالصانه دیدگاهها و نقطه نظرات علمی خود را ارائه نمودند، تشکر و قدردانی می شود.

تضاد منافع:

نویسندگان تصریح می دارند هیچ گونه تضاد منافی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

منابع

- احمدی پور، زهرا، میرزایی تبار، میثم (۱۳۹۷)، ژئوپلیتیک شهر و تبیین مفهوم رقابت: جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، شماره ۲
- افشردی، محمدحسین و همکاران، (۱۳۹۳)، بررسی عوامل ژئوپلیتیک انسانی شیعیان عراق و تراثر آن بر تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات دفاعی راهبردی، دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی، تهران: سال پانزدهم. ([URL: http://noo.rs/DB4X3](http://noo.rs/DB4X3))
- آقامحمدی، داود (۱۳۹۷)، مدیریت راهبرد نظامی، تهران، دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش.
- چگینی، حسن، (۱۳۹۹)، مدیریت راهبرد دفاعی، جلدیکم، دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش، تهران.
- حافظنیا، محمدرضا، (۱۳۹۶)، اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، چاپ پنجم، پاپلی، مشهد.
- حافظنیا، محمدرضا، و همکاران، (۱۳۸۶)، الگوی نظری طراحی راهبرد دفاعی مبتنی بر عوامل ژئوپلیتیکی، ژئوپلیتیک، تابستان ۱۳۸۶، دوره ۳، شماره ۲ (پیاپی ۸).
- حسینیان، شهامت و شریعتی جم، حسن (۱۳۹۷)، تدوین راهبرد فرایند نگهداشت منابع انسانی، تهران، مطالعات راهبرد دفاعی.
- کلانتری، فتح الله، (۱۳۹۴)، کاربست سیاست دفاعی با راهبرد دفاعی و راهبرد نظامی، سیاست دفاعی، شماره ۹۲
- کوهن، ساموئل برنارد (۱۳۸۷)، ژئوپلیتیک و نظام جهانی، ترجمه عباس کاردان، تهران، ابرارمعاصر.
- میرحیدر، دره، (۱۳۹۱)، رقابت های ژئوپلیتیکی تأثیرگذار بر ضلع جنوب شرقی ایران بزرگ و عملکرد حکومت قاجار، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۸۰، تابستان
- نودری، فضل الله، (۱۳۹۲)، ژئوپلیتیک حوزه دریای عمان، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران.
- ولیوند زمانی، حسین (۱۴۰۱)، مفاهیم و نظریه های راهبردی، تهران، دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش.
- Afshordi, Mohammad Hossein et al. (2014), Examining the Human Geopolitical Factors of Iraqi Shiites and Their Impact on Developing the Defense Strategy of the Islamic Republic of Iran, Scientific Research Quarterly of Strategic Defense Studies, National Defense University and Research Institute, Tehran: 15th Year. [in Persian]. URL: <http://noo.rs/DB4X3>
- Aghamohammadi, Davood (2018), Military Strategy Management, Tehran, Army Command and Staff University. [in Persian].

- Ahmadipour, Zahra, Mirzaei-Tabar, Meysam (2018), Geopolitics of the City and Explanation of the Concept of Competition: Geography and Environmental Planning, Issue 2. [in Persian].
- Aliev, Z.T. (20120). Geopolitical status of Russia in international competition of states. Bulletin of the University, 4.
- Alterman, John and Mohan, Raja (2022), India middle east strategy, center for strategic and international studies
- Chegini, Hassan (2020), Defense Strategy Management, Volume One, IRI Military Command and Staff University, Tehran [in Persian].
- Cohen, Samuel Bernard (2008), Geopolitics and the World System, translated by Abbas Kardan, Tehran, Abrar Moaser [in Persian].
- Fulton, Jonathan (2019). China's Changing Role in the Middle East. Atlantic Council, Rafik Hariri Center for the Middle East.
- Hafeznia, Mohammad Reza (2017), Principles and Concepts of Geopolitics, Fifth Edition, Papoli, Mashhad [in Persian].
- Hafeznia, Mohammad Reza, et al. (2007), Theoretical Model for Designing Defense Strategy Based on Geopolitical Factors, Geopolitics, 3(2) (Serial 8) [in Persian].
- Hosseinian, Shahamat, and Shariati-Jam, Hassan (2018), Developing Strategies for Human Resource Maintenance Processes, Tehran, Strategic Defense Studies [in Persian].
- Kalantari, Fathollah (2015), Application of Defense Policy with Defensive and Military Strategies, Defensive Policy, Issue 92 [in Persian].
- Kemp, Geoffrey, & Harkavy, Robert (1997). Strategic Geography and the Changing Middle East. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace.
- Markowitz, Jonathan and Christopher J. Fariss (2020), Power, Proximity, and Democracy: Geopolitical Competition in the International System, School of International Relations University of Southern California, USA.
- Mirheyder, Darreh (2012), Geopolitical Rivalries Affecting the Southeastern Flank of Greater Iran and the Performance of the Qajar Government, Human Geography Research, 80(2).[in Persian].
- Nozari, Fazlollah (2013), The Geopolitics of the Oman Sea Region, National Defense University, Tehran [in Persian].
- Pulami, Jung Manish(2019), China-India contemporary relations: Geopolitical challenges to the small states in South Asia
- Valivand Zamani, Hossein (2022), Concepts and Strategic Theories, Tehran, IRI Military Command and Staff University. [in Persian].
- Yudin, P.E. 2014. Geopolitical competition and cultural resources. Bulletin of the Altai State University, 3. Zalyvsky, N.P. 2014. Geopolitical competition among states for economic leadership in the future world. Age of Globalization, 1.